

SPORT VA FALSAFANING ALOQASI. SALOMATLIKGA TA'SIRI.

Saidova Mahbuba Ayubovna

Osiyo Xalqaro Universiteti Jismoniy Madaniyat kafedrası o'qituvchisi

E-mail: mahubasaidova@gmail.com

ANNOTATSIYA

Inson taraqqiyoti ixtisoslikni talab qiladi. Ammo mehnat taqsimotiga ega jamiyat aqliy falsafaga ega bo'lmaguncha – jamiyatning maqsadi, ya'ni inson ongini insoniylikka, ya'ni kontseptuallikka tarbiyalashdan iborat bo'lgan asosiy tamoyillarning mustahkam poydevoriga ega bo'lmaguncha yashay olmaydi. Shu zaruriyatdan faylasuf va faylasufni jamiyat, huquq, tarix, fizika, metafizika, bilim, fan, din, axloq, san'at, siyosat, sport va hokazolar qiziqtiradi. Bu sohalar va falsafa tushunchalarini shubha ostiga olib, yangi ma'nolar bera boshladi; Fan falsafasi, bilim falsafasi, metafizika, ontologiya, din falsafasi, axloq falsafasi, san'at falsafasi, tarix falsafasi, siyosiy falsafa va sport falsafasi kabi kichik tarmoqlar paydo bo'la boshladi. Hozirgi kunda tez o'zgarib borayotgan dunyomizda. va ommaviy axborot vositalari bilan torayib borayotgan sport inson hayotiga ta'sir qiladi va bu jamiyatga ta'sir qilish kuchiga ega bo'lgan hodisadir. Bunday hodisaning falsafa tomonidan ko'rib chiqilishi juda qimmatli ishdir. Shu sababli, bizning ushbu tadqiqotimizdagi maqsadimiz sportning falsafaning predmetiga aylanishi jarayonini tushuntirish va falsafa va sport o'rtasidagi munosabatlarning turli o'lchovlarini umumlashtirishdir.

Kalit so'zlar: falsafa, sport, sport falsafasi, qadriyat, madaniyat

Key words: philosophy, sport, philosophy of sport, value, culture

KIRISH

Sport va falsafiy izlanishning sport uchun ahamiyati va dolzarbligi nimada? Ushbu amaliyotlarda ishtirok etayotgan odamlarning ko'pligi bu savolga javobdir. G'arb jamiyatlarida aholining yarmidan ko'pi haftada kamida bir marta jismoniy mashqlar bilan shug'ullanadi. Elita sportiga jamoatchilik qiziqishi katta va sport xalqaro ko'ngilochar bozorda eng mashhur mahsulotlardan biridir. Shuningdek, u bosma yoki elektron mahsulotlar va umumiy ommaviy axborot vositalarida juda muhim o'rin tutadi. Sog'lom sport siyosati, amaliyoti va sport tadqiqotlari uchun kontseptual asos sifatida sportning imkoniyatlari va chegaralarini baholash uchun bizga falsafiy bilim kerak. Sport haqida falsafa qilish hech qachon yangi fikr emas.

Boshqa fan sohalorida bo'lgani kabi, jismoniy tarbiya va sport fanining rivojlanishiga falsafiy oqimlar katta ta'sir ko'rsatadi. Jismoniy tarbiya va sport fanlari sohasiga e'tibor qaratgan g'arb sport olimlari bakalavriat ta'lim davrida odatda falsafani o'rganishgan. 1776 yilda Oldenburgda tug'ilgan va 1841 yilda Gettingenda vafot etgan Iogann Fridrix Gerbart bu avlodning kashshoflaridan biridir. Bakalavr bosqichida o'qiyotganda Jena ham falsafaga yuzlanib, Fichtening eng yaxshi talabasi bo'ldi. Bu davrda odamlar Fixte idealizmga murojaat qilib, realizm, kantcha fikrlash tarzidan katta ta'sir o'tkazdilar. 18-asr boshlarida Yevropada falsafa va bu sohadagi akademik martaba muhim ahamiyatga ega edi. Darhaqiqat, bugungi falsafiy dunyoda ko'plab fikrlash harakatlari Kant bilan bog'liqdir. Ayniqsa, Kantning "burchni axloqiy tushunishi" sportning axloqiy jihati bo'yicha ko'plab tadqiqotlar uchun manba va asos bo'ldi.

Sport falsafasi sportning metafizikasidir. Bu sport, ayniqsa, sport fanlari haqidagi barcha texnik, falsafiy va hatto mifologik ma'lumotlarga asoslanib, sport tushunchasini, sport tushunchasida ifodalangan haqiqatni tushuntirishga, tushunchaning ma'nosini chuqurlashtirishga intilishdir. Bu yerda, birinchi navbatda, sport tushunchasi tahlil qilinadi va yuzaga keladigan barcha elementlar; Tana, harakat, ishlash, raqobat, g'alaba qozonish, mag'lub bo'lish va boshqa tushunchalar xuddi shunday munosabat bilan ta'kidlanadi. Aslida fanning asosiy maqsadi nazorat qilish va bashorat qilish emas, balki tushunishdir. Samarali nazorat tushunish uchun mukofotdir, bashorat qilishda aniqlik esa tushunish uchun nazoratdir. Bu kontekstda falsafa faylasuflar yoki "falsafalar" tomonidan kelishilgan yaxlitlik va birlikka ega emas. Boshqa tomondan, "tizimli" va "tizimli" g'oyalar doimo mavjud bo'lib, bu g'oya bilan falsafiy an'analarni tizimli ravishda tasniflashga urinishlar doimo amalga oshiriladi. Quyidagi tasnifni qo'pol bo'linish sifatida tushunish kerak.

Falsafa sohalari

1. Nazariy falsafa

- Adolat ta'limoti
- Umumiy metod doktrinasi
- Fanning umumiy nazariyasi
- bilimlarning umumiy nazariyasi
- Mantiq

2. Amaliy falsafa

- Umumiy amaliyot
- Umumiy etika
- Biznes falsafasi
- O'yin falsafasi
- Yaratilish falsafasi

3. Madaniyat falsafasi

- Madaniyat nazariyalari
- Madaniyatning tizimli falsafasi
- Jamiyatning umumiy falsafasi
- Tarix falsafasi
- Til falsafasi
- Ta'lim falsafasi
- Tibbiyot falsafasi
- San'at falsafasi
- Davlat va huquq falsafasi
- Texnik falsafa
- Iqtisodiyot falsafasi

4. Absolyut falsafasi

- Ilohiyot falsafasi
- Din falsafasi
- Mistik falsafa
- Mif falsafasi

5. Matematika falsafasi

6. Falsafa tarixi

7. Falsafiy antropologiya

8. Tabiiy falsafa

XULOSA

Xuddi shu mavzudagi qarashlar qanchalik ko'p bo'lsa, falsafa shunchalik boy, samarali va foydaliroq bo'ladi. Yangi falsafalar ko'pincha bir xil asosiy savol bilan boshlanadi, masalan, "Sport nima?" Bu savolga turli yondashuvlar va paradigmlar bilan murojaat qilish va yangi talqinlarni ilgari surish orqali erishiladi. Chunki falsafada "nima bor" tushunchalarning ma'nosini so'raydi. Bu "nima"da hayrat bilan aralashgan tadqiqot istagi paydo bo'ladi. "Nima" to'g'ridan-to'g'ri ma'noga bog'liq. "Nima uchun", "... bu nima degani?" Bu bilan bir xil narsa. Biz bu qolipga barcha falsafiy savollarni qo'yishimiz mumkin. Tasodifiy g'oyalar emas, balki "Bu nima?" Savol kabi savollar bilan ilgari surilgan yondashuvlar falsafiy maqsadga erishishimizga yordam beradi. Shu nuqtai nazardan, "Sport falsafasi nima?" Savolga javob izlash uchun ilgari surilgan fikrlar mamlakatimizda sport falsafasining rivojlanishiga xizmat qiladi.

Insonga hech narsa avtomatik tarzda berilmaydi: na bilim, na o'ziga ishonch, na xotirjamlik, na aqldan to'g'ri foydalanish. Insonga kerak bo'lgan yoki xohlaydigan har qanday qiymatni (hatto tananing o'ziga xos holatini ham) kashf qilish va o'rganish kerak. Chunki bilim donolik emas. Faqat o'rganish donolik emas. Donolik bilim va

hodisalarni qo'llashdir. Donolik biz hech narsa bilmasligimizni anglaydi. Hikmat: "Mening ongim hamma narsaga ochiq. Men qanday darajada bo'lishimdan qat'iy nazar, men faqat boshidaman. Bu "men bilganimdan yuz barobar ko'p o'rganishim kerak", deb ayta olish demakdir. Bu donolikning boshlanishi. Muayyan ko'rish qobiliyatiga ega bo'lish va mavjud noto'g'ri qarashlarni noto'g'ri qarashlar sifatida qabul qilish jasorati - dono odamlarga xos xususiyatlardan biridir. Binobarin, aql-zakovat, tasavvur va his-tuyg'ularni qayta ishlash orqali odamlarni baxtga, insoniyatni esa farovonlikka yetaklaydi.

Yaratgan har bir insonga butun umri davomida mashq qilish va rivojlantirish uchun tana va ruh beradi. Endi uni boshqarish va rivojlantirish inson va jamiyatga bog'liq. Qiziqish kashf qilish va o'rganish uchun zarur bo'lib, qiziquvchanlik falsafaning negizida muhim o'rin tutadi. Hayron bo'lish, shubha qilish va savollar berish orqali inson o'zi kashf etmoqchi bo'lgan va o'rganmoqchi bo'lgan ma'lumotga erishadi. Shunday ekan, sportchilarimizni umuman falsafaga, xususan, sport falsafasiga qiziqtirish choralarni ko'rish kerak. Bizningcha, shunday chora-tadbirlardan biri Jismoniy tarbiya va sport maktablari hamda sport fanlari fakultetlarida "Sport falsafasi" kursini majburiy kurs sifatida o'qitishdir. Shuningdek, sport falsafasiga oid kitob va maqolalarni rag'batlantirish sportchilarimizning sport falsafasiga qiziqishini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. Sayfiyev, H., & Saidova, M. (2023). EFFECTS OF GYMNASTICS ON FUNDAMENTAL MOTOR SKILLS (FMS), POSTURAL (BALANCE) CONTROL, AND SELF-PERCEPTION DURING GYMNASTICS TRAINING. *Modern Science and Research*, 2(9), 204-210.
2. Xayrullayevich, S. H., & Ayubovna, S. M. (2023). BADMINTONCHILAR JISMONIY TAYYORGARLIGI VA UNI RIVOJLANTIRISH METODIKALARI. *FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES*, 2(18), 201-208.
3. Ayubovna, S. M., & Xayrullayevich, S. H. (2023). YOSH BOLLALARDA SPORT SPORT GIMNASTIKASINING PEDAGOGIK O'LGHOVLAR NAZARIYASI VA TASHKILY-METODIK ASOSLARINI TADQIQ ETISHNING MAQSADI, VAZIFALARI. *PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS*, 2(22), 108-118.
4. Xayrulloevich, S. H. (2023). SPORT GIMNASTIKA MASHG'ULOTLARIDA ASOSIY HARAKAT QOBILIYAT (FMS), POSTURAL (MUVOZANAT) NAZORAT VA O'ZINI O'ZI IDROK ETISHGA SPORT GIMNASTIKASINING TA'SIRI

5. Sayfiyev, H., & Saidova, M. (2023). EFFECTS OF GYMNASTICS ON FUNDAMENTAL MOTOR SKILLS (FMS), POSTURAL (BALANCE) CONTROL, AND SELF-PERCEPTION DURING GYMNASTICS TRAINING. *Modern Science and Research*, 2(9), 204-210.
6. Sirojev, S., Nuriddinov, A., & Sayfiyev, H. (2023). THE CONCEPT AND IMPORTANCE OF SHOOTING SPEED IN VOLLEYBALL. *Modern Science and Research*, 2(9), 187-191.
7. Сайфиёв, Х., & Саидова, М. (2023). БАДМИНТОНИСТЫ ФИЗИЧЕСКИЙ ПОДГОТОВКА И ЕМУ РАЗРАБОТКА МЕТОДЫ. *Инновационные исследования в науке*, 2(4), 45-54.
8. Xayrullayevich, S. H., & Ayubovna, S. M. (2023). BADMINTONCHILAR JISMONIY TAYYORGARLIGI VA UNI RIVOJLANTIRISH METODIKALARI. FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES, 2(18), 201-208.
9. Ayubovna, S. M., & Xayrullayevich, S. H. (2023). YOSH BOLLALARDA SPORT SPORT GIMNASTIKASINING PEDAGOGIK O'LCHOVLAR NAZARIYASI VA TASHKILIY-METODIK ASOSLARINI TADQIQ ETISHNING MAQSADI, VAZIFALARI. *PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS*, 2(22), 108-118.
10. Khairullayevich, S. H. Development of gymnastics in Uzbekistan and attention to gymnastics. *International scientific-educational electronic magazine "OBRAZOVANIE I NAUKA"*, 21.
11. Ярашева, Д. (2023). СТИЛИ ОРГАНИЗАЦИИ НЕТРАДИЦИОННЫХ ОЗДОРОВИТЕЛЬНЫХ ЗАНЯТИЙ. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 19(5), 6-10.
12. Sayfiyev, H., & Saidova, M. (2023). EFFECTS OF GYMNASTICS ON FUNDAMENTAL MOTOR SKILLS (FMS), POSTURAL (BALANCE) CONTROL, AND SELF-PERCEPTION DURING GYMNASTICS TRAINING. *Modern Science and Research*, 2(9), 204-210.
13. Yarashova, D. (2023). STRENGTH TRAINING AND STRENGTH TRAINING IN CHILDREN. *Modern Science and Research*, 2(9), 211-215.
14. Ярашева, Д. (2023, April). ФИТНЕС КАК ОЗДОРОВИТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ. In *Proceedings of International Conference on Modern Science and Scientific Studies* (Vol. 2, No. 4, pp. 278-283).
15. Yarasheva, D. (2022). BOLALARDA MASHQ QILISHNING ANAMIYATI. *PEDAGOGS jurnali*, 19(1), 139-142.
16. Groff, C. (1998). Demarketing in park and recreation management. *Managing Leisure*. 3 (3), 128-135.

17. 3. Ikromova, S. (2023). INTERPRETATION OF THE PSYCHOLOGICAL SAFETY FACTOR IN RELATION TO DESTRUCTIVE INFORMATION IN ADOLESCENTS. *Modern Science and Research*, 2(9), 390-394.
18. 4. Ikromova, S. (2023). CONCEPT OF IDEOLOGY AND FORMATION OF IDEOLOGICAL IMMUNITY IN YOUTH STUDENTS. *Modern Science and Research*, 2(6), 1223-1226.
19. 5. Ikromova, S. (2023). FORMATION OF IDEOLOGICAL IMMUNITY TO DESTRUCTIVE INFORMATION IN TEENAGERS. *Modern Science and Research*, 2(5), 1009-1014.
20. 6. Ikromova, S. A. (2022). MILLIY VA DINIY QADRIYATLARNING INSON TARBIYASIDAGI O‘RNI. *Экономика и социум*, (12-2 (103)), 675-678.